

مقدمه مولف

به نام پروردگار جان و خرد ...

سلام و درود بر تو دوست عزیزم ...

از این که این کتاب را برای مطالعه انتخاب کردی، کمال تشکر و امتنان را دارم.

کتاب پیش رو، حاصل بیش از سی سال تجربه و مطالعه اینجانب است. هدف از تألیف این کتاب، سهولت در یادگیری و طرح

پرسش‌ها و آزمون‌های مختلف است؛ امیدوارم که مفید فایده قرار گیرد.

در خاتمه بر خود لازم می‌دانم از مدیریت انتشارات وزین خیلی سبز جناب دکتر نصری، مهندس علی‌نژاد، مدیر تألیف و هم‌چنین

تمام عزیزانی که در تألیف این کتاب همکاری و مساعدتشان را مبذول داشتند، قدردانی نمایم.

مصطفی رضایی مهر

فهرست مطالب

سوال	درسنامه پاسخ	
۵	۴۹	درس اول: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر
۸	۵۱	درس دوم: روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا
۱۲	۵۴	درس سوم: موقعیت جغرافیایی ایران
۱۶	۵۷	درس چهارم: ناهمواری های ایران
۲۱	۶۲	درس پنجم: آب و هوای ایران
۲۶	۶۹	درس ششم: منابع آب ایران
۳۱	۷۳	درس هفتم: ویژگی های جمعیت ایران
۳۵	۷۹	درس هشتم: تقسیمات کشوری ایران
۳۹	۸۱	درس نهم: سکونتگاه های ایران
۴۳	۸۵	درس دهم: توان های اقتصادی ایران
		ضمیمه: امتحانات شبیه ساز نهایی
۹۲	۱۰۹	■ امتحان شماره ۱: نوبت اول (میان سال)
۹۳	۱۰۹	■ امتحان شماره ۲: نوبت اول (میان سال)
۹۵	۱۱۰	■ امتحان شماره ۳: نوبت دوم (پایان سال)
۹۷	۱۱۱	■ امتحان شماره ۴: نوبت دوم (پایان سال)
۱۰۰	۱۱۱	■ امتحان شماره ۵: نوبت دوم (پایان سال)
۱۰۲	۱۱۲	■ امتحان شماره ۶: نوبت دوم (پایان سال)
۱۰۶	۱۱۳	■ امتحان شماره ۷: نوبت دوم (نهایی خرداد ماه ۱۴۰۳)

درس ۲ روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا

درست/نادرست درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید.

- ۵۴- در محیط جغرافیایی، اجزا و عوامل محیطی در ارتباط با یکدیگر، عمل می‌کنند. به همین دلیل جغرافی‌دانان با به‌کارگیری دید ترکیبی به مطالعه محیط می‌پردازند.
- ۵۵- سؤال «چه چیز؟» به روند زمانی موضوعات می‌پردازد.
- ۵۶- پژوهشگر برای دستیابی به شناخت و آگاهی از مسئله‌ای که در ذهنش پدید آمده است، ابتدا باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند.
- ۵۷- بیان مسئله در هر پژوهش، نقش راهنما را دارد و به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود جهت می‌دهد.
- ۵۸- روش کتابخانه‌ای در تمامی پژوهش‌های علمی، مورد استفاده قرار می‌گیرد. در برخی از آن‌ها تمام تلاش پژوهشگر در کتابخانه صورت می‌گیرد.
- ۵۹- پرسش‌نامه، مصاحبه و مشاهده از جمله ابزارهای گردآوری اطلاعات میدانی هستند.
- ۶۰- در مرحله آخر، پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را می‌یابد. او ضمن ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های خود می‌پردازد.

جای خالی جاهای خالی را با عبارت مناسب کامل کنید.

- ۶۱- سؤال، بر ماهیت هر پدیده یا مسئله دلالت دارد.
- ۶۲- سؤال چه‌طور، به بررسی سیر و یک پدیده می‌پردازد.
- ۶۳- اولین گام در یک پژوهش جغرافیایی، و است.
- ۶۴- فرضیه پاسخ پیشنهادی یا محقق به سؤال تحقیق است.
- ۶۵- فرضیه‌های پژوهشگر به میزان، تجربیات و در دسترس او بستگی دارد.
- ۶۶- در روش، پژوهشگر برای گردآوری اطلاعات، ناگزیر به مکان مورد تحقیق می‌رود.
- ۶۷- پس از جمع‌آوری، استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات مرحله، یعنی حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و تحلیل اطلاعات فرا می‌رسد.

کمانکی در جملات زیر عبارت درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- ۶۸- سؤال (کجا - چرا) با رکن اساسی جغرافیا یعنی مکان وقوع پدیده‌ها سروکار دارد.
- ۶۹- سؤال (چه چیز - چرا) بر ماهیت هر پدیده یا مسئله دلالت دارد.
- ۷۰- امروزه برای پاسخگویی به نیازها و سؤالاتی که برای انسان به وجود می‌آید، روش‌های (علمی - آماری) مختلفی وجود دارد.
- ۷۱- دومین مرحله از مراحل پژوهش در جغرافیا (تدوین فرضیه - پردازش اطلاعات) است.
- ۷۲- تجزیه و تحلیل تغییرات جمعیت شاغل یک سکونتگاه، در مرحله (پردازش اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها) صورت می‌گیرد. (خرداد ۱۴۰۳)
- ۷۳- جغرافی‌دان با (تدوین فرضیه - مطالعه سابقه) تحقیق نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می‌کند.
- ۷۴- (پردازش - فرضیه) به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود جهت می‌دهد.
- ۷۵- (پرسش‌نامه - نقشه) از جمله ابزارهای گردآوری اطلاعات میدانی است.
- ۷۶- حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و تحلیل اطلاعات را (فرضیه - پردازش) می‌گویند.

چهارگزینه‌ای

گزینه مناسب را انتخاب کنید.

(خرداد ۱۴۰۳)

۷۷- کدام سؤال کلیدی در جغرافیا، به بررسی دقیق سیر تکوین و تحول پدیده‌ها می‌پردازد؟

- ۱ چرا ۲ چه موقع
۳ چه چیز ۴ چه طور

۷۸- کدام یک از گزینه‌های زیر نادرست است؟

- ۱ سؤال «چه طور؟»، به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد.
۲ سؤال «کجا؟»، به رکن اساسی جغرافیا یعنی مکان وقوع پدیده‌ها اشاره دارد.
۳ سؤال «چه کسی؟» یا «چه کسانی؟»، روابط متقابل انسان و محیط را مورد توجه قرار می‌دهد.
۴ سؤال «چه چیز؟» به علت وقوع پدیده می‌پردازد.

۷۹- اگر بخواهیم عبارت زیر را با توجه به مراحل پژوهش در جغرافیا مرتب کنیم، کدام گزینه به پاسخ درست اشاره دارد؟

- الف به نظر می‌رسد وسایل نقلیه فرسوده و افزایش جمعیت عامل آلودگی شهر اصفهان است.
ب بین میزان فعالیت کارخانه‌های آلاینده و میزان آلودگی در شهر اصفهان رابطه‌ای مستقیم وجود دارد.
ج عوامل مؤثر بر افزایش آلودگی شهر اصفهان در دهه اخیر چیست؟
د درصد تغییرات جمعیت و درصد وسایل نقلیه موتوری در یک دهه اخیر در شهر اصفهان مورد بررسی آماری قرار می‌گیرد.

- ۱ «الف» - «ب» - «پ» - «ت»
۲ «پ» - «الف» - «ت» - «ب»
۳ «پ» - «ب» - «ت» - «الف»
۴ «الف» - «پ» - «ت» - «ب»

۸۰- در رابطه با تدوین فرضیه کدام گزینه درست است؟

- ۱ پژوهشگر باید فرضیه‌های گذشته را مطالعه و سپس به تجزیه و تحلیل داده‌ها بپردازد.
۲ در یک پژوهش جغرافیایی، فرضیه نقش راهنما را دارد و به فعالیت‌های جغرافی‌دان جهت می‌دهد.
۳ فرضیه باید به صورت واضح و روشن بیان شود و بهتر است صورت سؤالی داشته باشد، نه جنبه خبری.
۴ یک پژوهشگر باید در تدوین فرضیه از خود بپرسد، انجام این فرضیه چه اهمیتی دارد و روش او برای انجام این فرضیه کتابخانه‌ای باشد یا روشی غیرمستقیم.

۸۱- در کدام گزینه به ترتیب به مراحل سوم و پنجم یک پژوهش در جغرافیا اشاره شده است؟

- ۱ جمع‌آوری اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها
۲ پردازش اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها
۳ نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها - تدوین فرضیه
۴ پردازش اطلاعات - جمع‌آوری اطلاعات

۸۲- از جمله روش‌ها و ابزارهای مطالعه میدانی کدام است؟

- ۱ پرسش‌نامه - مصاحبه - مشاهده
۲ عکس‌های هوایی - عکس‌های ماهواره‌ای - نقشه
۳ نقشه - مشاهده - مصاحبه
۴ عکس‌های هوایی - عکس‌های ماهواره‌ای - جداول

۸۳- به ترتیب عبارت‌های مشخص‌شده در متن زیر در پاسخ به کدام سؤالات کلیدی در جغرافیا می‌آید؟

«سیلاب دی‌ماه ۱۴۰۰ در شهر ریگان ۱۲ کشته داشت. بر اثر سیلاب، سنگ‌ها و چوب درختان شکسته‌شده همراه با جریان سیل، دهانه‌های پل توکل‌آباد را مسدود کردند و موجب تخریب این پل شدند. تعدادی از مسافران که اطراف رودخانه‌ها اسکان داشتند غافلگیر شده و نتوانستند خود را از مسیر سیل خارج سازند و در نتیجه جان خود را از دست دادند.»

- ۱ چرا - چه طور ۲ چه چیز - چه کسانی ۳ چرا - چه کسانی ۴ چه چیز - چه طور

۸۴- حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به کدام مرحله پژوهش در جغرافیا است؟

- ۱ تدوین فرضیه ۲ جمع‌آوری اطلاعات
۳ پردازش اطلاعات ۴ ارائه پیشنهادها

۸۵- روش در تمامی پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد و یکی از منابع مهم این روش است.

- ۱ میدانی - نقشه ۲ کتابخانه‌ای - نقشه
۳ میدانی - مصاحبه ۴ کتابخانه‌ای - مصاحبه

۸۶- کدام گزینه می‌تواند پاسخ سؤال «چرا؟» در ارتباط با وقوع پدیده ریزگردها در استان کرمانشاه باشد؟

- ۱ طغیانی شدن رودها
۲ وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز
۳ تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر
۴ رشد شهرنشینی و افزایش جمعیت

کشف ارتباط عبارت مناسب را از ستون یا کادر انتخاب کنید.

- ۸۷- این سؤال، روابط متقابل انسان و محیط را مورد توجه قرار می‌دهد. ☐ الف) واضح و روشن بودن
- ۸۸- از ویژگی‌های بیان مسئله است. ☐ ب) چه‌طور
- ۸۹- حدس اندیشمندانه محقق نسبت به سؤال تحقیق است. ☐ پ) علمی بودن
- ۹۰- از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات است. ☐ ت) فرضیه
- ۹۱- از منابع روش کتابخانه‌ای است. ☐ ث) چه کسی یا چه کسانی
- ☐ ج) میدانی
- ☐ چ) نقشه
- ☐ ح) مشاهده

۹۲- با توجه به ویژگی‌های هر گزینه، کلمه مناسب را برای آن انتخاب کنید.

«مصاحبه - عکس‌های هوایی - استفاده از روش‌های آماری - فرضیه - اطلاعات»

الف) از روش‌های میدانی پژوهش در جغرافیا است.

ب) از منابع کتابخانه‌ای است.

ج) برای حذف اطلاعات غیرضروری استفاده می‌شود.

پاسخ کوتاه به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.

۹۳- جغرافی‌دان چگونه به مسائل پیرامون خود پاسخ می‌دهد؟

۹۴- با توجه به مراحل پژوهش در جغرافیا، جدول زیر را کامل کنید.

گام	نام مرحله پژوهش	مثال
«الف»	«ب»	به نظر می‌رسد تخلیه سفره‌های آب زیرزمینی سبب ازدیاد زلزله‌های اخیر در تهران است.
«پ»	«ت»	عوامل مؤثر در افزایش زلزله‌های متعدد تهران در دهه‌های اخیر چیست؟
«ث»	«ج»	پژوهشگر از نقشه‌ها و اطلس‌های جغرافیایی و زمین‌شناسی استفاده می‌کند.

۹۵- با توجه به «سؤالات کلیدی جغرافیا» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) فرض کنید با پدیده‌های گرد و غبار (ریزگردها) مواجه شده‌اید و معلم در پاسخ به سؤال شما می‌گوید «غرب و جنوب غربی کشور»، سؤال شما چه بوده است؟

ب) پاسخ «وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز در هوا» مربوط به کدام سؤال است؟

۹۶- سؤالات اساسی مطرح‌شده در پژوهش‌های جغرافیایی را بنویسید.

۹۷- سؤال «چه چیز؟» بر چه موضوعی دلالت دارد؟

۹۸- سؤال «چرا؟» به چه موردی اشاره دارد؟

۹۹- منظور از سؤال «چه موقع؟» چیست؟

۱۰۰- روابط متقابل انسان و محیط با چه سؤالی بررسی می‌شود؟

۱۰۱- سؤال «چه‌طور؟» پیرامون چه موضوعی طرح می‌شود؟

۱۰۲- به چه علت جغرافی‌دانان به تحقیق و پژوهش می‌پردازند؟

۱۰۳- مراحل تحقیق و پژوهش در جغرافیا را به ترتیب بنویسید.

- ۱۰۴- سه ویژگی مهم در مرحله طرح سؤال و بیان مسئله را بنویسید.
- ۱۰۵- جغرافی دانان برای پاسخگویی به سؤالات خود نیاز به اطلاعات مختلفی دارند. این اطلاعات از چه منابع و روش‌هایی به دست می‌آید؟
- ۱۰۶- کدام روش در تمامی پژوهش‌های علمی استفاده می‌شود؟
- ۱۰۷- با توجه به مراحل پژوهش در جغرافیا به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- الف «عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر کرج در دهه اخیر چیست» مربوط به کدام گام پژوهش در جغرافیا است؟
- ب چرا جغرافی‌دان باید پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران را مطالعه کند؟

اصطلاحات و تعاریف اصطلاحات و مفاهیم زیر را تعریف کنید.

۱۰۸- فرضیه:

۱۰۹- روش کتابخانه‌ای:

۱۱۰- روش میدانی:

۱۱۱- پردازش:

تحلیل متن با توجه به متن پاسخ دهید.

- در متن‌های زیر کلمات نادرست را تشخیص داده و جمله صحیح را بنویسید.
- ۱۱۲- «حس نیاز انسان درباره جهان و مسائل گوناگون آن سبب تلاش او برای کشف ناشناخته‌ها شده است. امروزه برای پاسخگویی به نیازها و سؤالاتی که برای انسان به وجود می‌آید روش‌های تجربی مختلفی وجود دارد.»
- ۱۱۳- «در مرحله دوم پژوهشگر از خود می‌پرسد انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟ نکته مورد توجه در این مرحله این است که پژوهشگر باید پردازش دیگران را مورد بررسی قرار دهد.»
- ۱۱۴- متن زیر را با دقت بخوانید و به سؤال پاسخ دهید.
- آقای محبی دانشجوی رشته کارشناسی جغرافیا است. او در مورد مشکل کم‌آبی در ایران تحقیق نموده است و مراحل پژوهش خود را طبق برنامه‌ریزی زیر انجام داده است، مشکل این پژوهش در چیست؟
- (۱) چرا در ایران مشکل کم‌آبی وجود دارد؟
- (۲) توسعه بی‌رویه کشاورزی و صنعت، عدم مدیریت دولت در منابع آب، افزایش جمعیت، کاهش بارندگی
- (۳) جمع‌آوری اطلاعات، از طریق روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی
- (۴) نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد: مدیریت ضعیف منابع آب، احداث بی‌رویه سدهای مخزنی

پاسخ کامل به سؤالات زیر پاسخ کامل بدهید.

- ۱۱۵- جغرافی‌دانان چگونه به حل مسائل اقدام می‌کنند؟
- ۱۱۶- سؤالات کلیدی جغرافیا را با محوریت پدیده گرد و غبار (ریزگردها) طرح کنید.
- ۱۱۷- چرا جغرافی‌دانان نیاز به استفاده از روش‌های علمی دارند؟
- ۱۱۸- علت طرح سؤال و بیان مسئله به صورت واضح و روشن چیست؟
- ۱۱۹- برای طرح سؤال و بیان مسئله به چه نکاتی باید توجه کرد؟
- ۱۲۰- چرا پژوهشگر باید پژوهش‌های دیگران را مورد بررسی قرار دهد؟
- ۱۲۱- دلایل اهمیت تدوین فرضیه را بررسی کنید.
- ۱۲۲- پژوهشگر با توجه به چه نکاتی مسئله پژوهش خود را ارائه می‌کند و فرضیه‌های او به چه عواملی بستگی دارد؟
- ۱۲۳- گام پنجم یک پژوهش جغرافیایی را توضیح دهید.
- ۱۲۴- پیامد رد شدن فرضیه یک پژوهشگر را بررسی کنید.

۱۸. گزینه «۱»

تصویر صورت سؤال، سد شاه عباسی را نشان می‌دهد که یکی از نمونه‌های خلافت و سخت‌کوشی ایرانیان است. این سد یک محیط جغرافیایی است. محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید. **بررسی گزینه‌های نادرست:**

گزینه (۲): با توجه به تصویر، چون این سد قدمتی چندصدساله دارد، استفاده از فناوری‌های جدید سدسازی در آن مشهود نیست.

گزینه (۳): درک صحیح توان‌های محیط طبیعی موجب بهره‌برداری بهینه از محیط طبیعی و ساخت این سد شده است.

گزینه (۴): اگر حضور انسان در محیط طبیعی همراه با درک توان شرایط محیط طبیعی باشد، تعادل محیط طبیعی حفظ می‌شود که نمونه آن سد شاه عباسی است.

۱۹. گزینه «۲»

۲۰. گزینه «۲»

۲۱. گزینه «۲»

۲۲. گزینه «۲»

۲۳. گزینه «۲»

گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴) به عملکرد مثبت انسان در نواحی طبیعی و گزینه (۲) به عملکرد منفی انسان در نواحی طبیعی اشاره دارند.

۲۴. «ب» (جغرافیا) ۲۵. «پ» (مکان)

۲۶. «ت» (محیط جغرافیایی)

۲۷. الف) زمین‌شناسی ب) هندسه پ) علوم فضایی

۲۸. واژه جغرافیا برای اولین بار توسط اراتوستن دانشمند یونانی ارائه شد و شامل کلمات GEO (زمین) و GRAPHY (ترسیم و توصیف) است.

۲۹. الف) علم اقتصاد ب) علم جمعیت‌شناسی پ) آب‌شناسی

۳۰. الف) نگاه سودجویانه (عملکرد منفی) ب) نگاه سودجویانه (عملکرد منفی) ج) نگاه سودجویانه (عملکرد مثبت) د) نگاه سودجویانه (عملکرد مثبت)

۳۱. او جغرافیا را «علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان» تعریف می‌کند.

۳۲. هدف این علم را بهبود زندگی انسان می‌دانند.

۳۳. جغرافیای طبیعی، جغرافیای انسانی و فنون جغرافیایی

۳۴. سنجش از دور و GIS، نقشه‌کشی (کارتوگرافی)، روش‌های کمی در جغرافیا

۳۵. از علم آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک می‌گیرد و با استفاده از سخت‌افزار و نرم‌افزارهای متعدد در زمان کوتاه و با دقت زیاد به سؤالات تحقیق خود پاسخ می‌دهد.

۳۶. محیط طبیعی، مجموعه‌ای متعادل است. با ورود انسان، زمینه‌های تغییر در محیط فراهم می‌شود. هوش و استعداد انسان به او در جهت تغییر کمک می‌کند تا از محیط خود بهره‌مند شود.

۳۷. انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می‌زند و در نتیجه محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود.

۳۸. محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید.

۳۹. (۱) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها (عملکرد مثبت) (۲) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها (عملکرد منفی)

۴۰. از آن‌جا که جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط، مطالعه و بررسی می‌کند، بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست؛ پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

۴۱. چگونگی شکل‌گیری محیط‌های جغرافیایی که حاصل روابط متقابل انسان و محیط است، سبب می‌شود جغرافی‌دان با دید ترکیبی یا کلی‌نگری، موضوعات را مطالعه و بررسی کند؛ زیرا اجزا و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.

۴۲. به روابط متقابل انسان با محیط اشاره دارد.

۴۳. الف) مکان ب) روابط متقابل انسان و محیط

۴۴. جغرافیای اقتصادی به چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگی‌شان می‌پردازد.

۴۵. بسیاری از فعالیت‌های انسان در محل معینی انجام می‌شود که به آن مکان می‌گویند.

۴۶. محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید.

۴۷. دید ترکیبی یعنی مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن‌ها در یک مکان.

۴۸. این که «با افزایش ارتفاع دما کاهش می‌یابد» یک اصل هواشناسی است.

۴۹. جغرافی‌دان جهت جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد نیاز خود از علم آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک گرفته و با استفاده از سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای متعدد در زمان کوتاه و با دقت زیاد و به سؤالات تحقیق خود پاسخ می‌دهد.

۵۰. الف) با استفاده از علوم مختلف ب) باعث بهبود شرایط زندگی می‌شود.

۵۱. این که «با افزایش ارتفاع دما کاهش می‌یابد» یک اصل هواشناسی است ولی بررسی تأثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان نظیر: نوع مصالح ساختمانی، منابع آب، فعالیت اقتصادی، جاذبه‌های گردشگری و ... در حوزه آب‌هواشناسی است.

۵۲. علم جغرافیا از یافته‌های علوم دیگر استفاده کرده و با یک دید همه‌جانبه بررسی‌ها و مطالعات خود را در مورد پراکندگی پدیده‌ها و روابط بین آن‌ها انجام می‌دهد. البته این رابطه بین جغرافیا با سایر علوم، دوسویه بوده و در یک جریان دوطرفه، از داده‌ها و یافته‌های یکدیگر استفاده می‌نمایند.

۵۳. ۱) با تهیه نقشه شهر، امکان گسترش فیزیکی شهر را بررسی می‌کند. (نقشه‌خوانی) ۲) با مطالعه بافت جمعیت شهر، میزان رشد آن و امکان مهاجرپذیری آن را حدس می‌زند. (جغرافیای جمعیت) ۳) با مطالعه میزان منابع آب شهر، امکان توسعه شهر را پیش‌بینی می‌کند. (جغرافیای آب‌ها)

روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا

درس ۲

در محیط جغرافیایی اجزا و عوامل محیطی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند. به همین دلیل جغرافی‌دانان با به کارگیری دید ترکیبی به مطالعه محیط می‌پردازند و به حل مسائل آن اقدام می‌کنند.

سؤالات کلیدی در جغرافیا

شش سؤال اساسی در جغرافیا

۱ سؤال «کجا؟»، این سؤال با رکن اساسی جغرافیا، یعنی مکان وقوع پدیده‌ها سروکار دارد. «این اتفاق در کجا رخ داده است؟»

۲ سؤال «چه چیز؟»، بر ماهیت پدیده یا مسئله دلالت دارد. «چه چیزی رخ داده است؟»

۳ سؤال «چرا؟»، به علت وقوع پدیده می‌پردازد. «چرا این پدیده به وجود آمده است؟»

۴ سؤال «چه موقع؟»، به روند زمانی موضوعات می‌پردازد. «چه زمانی این پدیده شدت می‌یابد؟»

۵ سؤال «چه کسی؟» یا «چه کسانی؟»، روابط متقابل انسان و محیط را مورد توجه قرار می‌دهد. «چه کسانی یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی در این پدیده اثر داشته است و تأثیر آن بر محیط و انسان چیست؟»

۶ سؤال «چه طور؟»، به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد. «زمینه‌های به وجود آورنده این پدیده چیست؟»

گام دوم: تدوین فرضیه

فرضیه، پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است. یکی از مراحل حساس پژوهش است.

دلایل حساسیت تدوین فرضیه جهت می‌دهد. فرضیه پاسخ احتمالی است.

پژوهشگر با توجه به مسئله خود، پیشنهادها و خبرهای اولیه را در چهارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می‌کند.

فرضیه‌های پژوهشگر به میزان ۱ دانش، ۲ تجربیات و ۳ سوابق پژوهشی در دسترس او بستگی دارد.

مثال تدوین فرضیه یا فرضیه‌ها در رابطه با افزایش جمعیت شهر کرج

● به نظر می‌رسد وجود زمینه‌های مناسب اشتغال، عامل افزایش جمعیت شهر کرج است.

● به نظر می‌رسد وجود خدمات آموزشی، درمانی و تفریحی، عامل افزایش جمعیت شهر کرج است.

گام سوم: جمع‌آوری اطلاعات

جغرافی‌دانان برای مطالعه و پاسخگویی به سؤالات خود به اطلاعات نیاز دارند. آن‌ها تلاش می‌کنند اطلاعات لازم را از منابع و روش‌های مختلفی به دست آورند.

الف روش کتابخانه‌ای (روش غیرمستقیم)

● این روش در تمامی پژوهش‌های علمی، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

● در برخی از پژوهش‌ها تمام تلاش پژوهشگر در کتابخانه صورت می‌گیرد و در برخی دیگر، بخشی از پژوهش با استفاده از منابع کتابخانه‌ای مثل ۱ نقشه ۲ عکس ۳ جدول ۴ متن و ... انجام می‌گیرد.

مثال پژوهشگر به سالنامه آماری یک دهه مراجعه می‌کند و تغییرات جمعیتی شهر کرج را مورد مطالعه قرار می‌دهد. او با کمک عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای، رشد فیزیکی شهر کرج را طی یک دهه بررسی می‌کند.

ب روش میدانی (روش مستقیم)

پژوهشگر در این روش برای گردآوری اطلاعات، ناگزیر است به مکان مورد تحقیق برود و با مراجعه به افراد یا محیط و برقراری ارتباط مستقیم با مکان مورد مطالعه، به گردآوری اطلاعات می‌پردازد.

در این روش پژوهشگر ابزار سنجش و اطلاعاتی خود را به مکان مورد نظر می‌برد. از جمله مهم‌ترین ابزارهای میدانی: ۱ مصاحبه ۲ مشاهده ۳ پرسش‌نامه

مثال پژوهشگر با تعدادی از ساکنان یکی از محله‌های قدیمی شهر کرج مصاحبه می‌کند و ضمن توجه به تغییرات جمعیتی به بررسی علت‌های پنهان تغییرات هم می‌پردازد.

گام چهارم: پردازش اطلاعات

پردازش یعنی ۱ حذف اطلاعات غیرضروری، ۲ حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و ۳ تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد نظر.

پردازش پس از جمع‌آوری، استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات انجام می‌شود.

مثال پردازش اطلاعات در رابطه با شهر کرج

درصد تغییرات جمعیت و درصد شاغلان در یک دهه در شهر کرج با استفاده از روش‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

گام پنجم: نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

در مرحله آخر، پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را می‌یابد. او ضمن ارائه دلایل علمی و منطقی، به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های خود می‌پردازد.

کاربرد سؤالات اساسی جغرافیا در رابطه با پدیده‌های گردشگری «ریزگردها»

- ۱ کجا این اتفاق افتاده؟ در غرب و جنوب غربی کشور ما
- ۲ چه چیزی رخ داده است؟ وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز در هوا
- ۳ چرا این پدیده به وجود آمده است؟ تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر
- ۴ چه موقع این پدیده شدت می‌یابد؟ فصل گرم سال
- ۵ چه کسانی یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی در این پدیده اثر داشتند؟ بی‌توجهی به تثبیت خاک
- ۶ چه‌طور زمینه‌های به‌وجودآورنده این پدیده شکل گرفته است؟ قطع درختان، از بین رفتن دریاچه‌ها، باتلاق‌ها، واحه‌ها و ...

فعالیت کتاب درسی

سؤالات کلیدی جغرافیا در رابطه با خبر «در تاریخ ۲۸ تیرماه سال ۹۴ توفانی در کن و سولقان شکل گرفت. این توفان تاکنون ۲۰ کشته بر جا گذاشته است. بر اثر این بارندگی و سیل، مقداری از کوه‌های سمت امام‌زاده داوود ریزش کرده است.» را پاسخ دهید.

✓ پاسخ: کجا؟ کن و سولقان

چه چیز؟ ریزش کوه و تلفات انسانی

چرا؟ بارندگی و سیل

کی؟ تابستان

چه کسانی یا فعالیت‌هایی باعث این پدیده شده‌اند؟ شرایط آب‌وهوایی و فعالیت‌های نامناسب انسان

چه‌طور؟ با از بین بردن پوشش گیاهی و مکان‌گزینی نامناسب فعالیت‌های انسانی

مراحل پژوهش در جغرافیا

انسان برای پاسخ‌دادن به حس کنجکاوی و کشف ناشناخته‌های خود از جهان، از روش‌های علمی مختلف استفاده می‌کند.

- ۱ طرح سؤال و بیان مسئله
- ۲ تدوین فرضیه
- ۳ جمع‌آوری اطلاعات
- ۴ پردازش اطلاعات
- ۵ نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

مراحل پژوهش در جغرافیا

گام اول: طرح سؤال و بیان مسئله

در این مرحله پژوهشگر باید سه فعالیت انجام دهد:

الف مسئله خود را به صورت ۱ واضح و روشن بیان کند. ۲ بهتر است صورت مسئله را به شکل سؤالی بنویسد و ۳ از به کار بردن عبارات خبری و یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری شود.

ب در این مرحله، پژوهشگر از خود می‌پرسد انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟

پ در این مرحله پژوهشگر باید پژوهش دیگران را مورد بررسی قرار دهد؛ به عبارت دیگر، مطالعه سابقه، پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران، مورد نیاز پژوهشگر است. این اقدام دو پیامد مثبت دارد:

- ۱ نسبت به موضوع اطلاعات بیشتری پیدا می‌کند.
- ۲ مهم‌تر از همه، پی می‌برد سؤالی که برایش پیش آمده قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر.

مثالی برای طرح سؤال: «عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر کرج در دهه اخیر چیست؟»

چه کسانی در سیلاب ریگان کشته شدند؟ پاسخ: مسافرانی که در اطراف رودها اسکان داشتند.

۸۴. گزینه «۳»

۸۵. گزینه «۲»

۸۶. گزینه «۲»

۸۸. «الف» (واضح و روشن)

۸۹. «ت» (فرضیه)

۹۰. «ج» (میدانی)

۹۱. «ج» (نقشه)

۹۲. «الف» (مصاحبه ب) عکس‌های هوایی پ) استفاده از روش‌های آماری

۹۳. در محیط جغرافیایی، اجزاء و عوامل محیطی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند؛ به همین دلیل جغرافی‌دانان با به‌کارگیری دید ترکیبی به مطالعه محیط می‌پردازند و نسبت به حل مسائل آن اقدام می‌کنند.

۹۴. «الف» (دوم ب) تدوین فرضیه پ) اول ت) طرح سؤال و بیان مسئله ث) سوم

ج) جمع‌آوری اطلاعات

۹۵. «الف» (سؤال کجا؟ ب) سؤال چه چیزی؟

۹۶. «۱» (کجا؟ ۲) چه چیز؟ ۳) چرا؟ ۴) چه موقع؟ ۵) چه کسی یا چه کسانی؟ ۶) چه‌طور؟

۹۷. این سؤال بر ماهیت هر پدیده یا مسئله دلالت دارد.

۹۸. به علت وقوع پدیده می‌پردازد.

۹۹. این سؤال به روند زمانی موضوعات می‌پردازد.

۱۰۰. سؤال چه کسی یا چه کسانی

۱۰۱. این سؤال به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد.

۱۰۲. علم جغرافیا همانند سایر علوم برای رسیدن به پاسخ مسائلی که با آن روبه‌رو است به تحقیق و پژوهش می‌پردازد.

۱۰۳. «۱» طرح سؤال و بیان مسئله «۲» تدوین فرضیه «۳» جمع‌آوری اطلاعات «۴» پردازش اطلاعات «۵» نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

۱۰۴. «۱» صورت سؤال باید واضح و روشن بیان شود. «۲» صورت مسئله باید به شکل سؤالی طرح شود. «۳» از به کار بردن عبارات خبری یا جملات کلی و نامفهوم جلوگیری شود.

۱۰۵. «الف» روش کتابخانه‌ای (غیرمستقیم) ب) روش میدانی (مستقیم)

۱۰۶. روش کتابخانه‌ای

۱۰۷. «الف» مربوط به گام اول طرح سؤال و بیان مسئله است.

ب) با این کار نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می‌کند.

۱۰۸. فرضیه پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است.

۱۰۹. این روش در تمامی پژوهش‌های علمی، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱۱۰. پژوهشگر در این روش برای گردآوری اطلاعات، ناگزیر است به مکان مورد تحقیق برود.

۱۱۱. حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و تحلیل اطلاعات است.

۱۱۲. کنجکاوی انسان درباره جهان و مسائل گوناگون آن سبب تلاش او برای کشف ناشناخته‌ها شده است. امروزه برای پاسخگویی به نیازها و سؤالاتی که برای انسان به وجود می‌آید، روش‌های علمی مختلفی وجود دارند.

۱۱۳. در مرحله اول، پژوهشگر از خود می‌پرسد انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟ نکته مورد توجه در این مرحله این است که پژوهشگر باید پژوهش دیگران را مورد بررسی قرار دهد.

۱۱۴. ایراد کار او در این است که بعد از جمع‌آوری اطلاعات مرحله پردازش اطلاعات صورت نگرفته است.

۱۱۵. در محیط جغرافیایی، اجزاء و عوامل در ارتباط با یکدیگر، عمل می‌کنند، به همین دلیل جغرافی‌دانان با به‌کارگیری دید ترکیبی به مطالعه محیط می‌پردازند و به حل مسائل آن، اقدام می‌کنند.

نکته در صورتی که فرضیه یا فرضیه‌های یک پژوهشگر رد شود، پژوهشگر نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بی‌پایان نگذارد، زیرا این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند پاسخ می‌دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند.

مثال نتیجه‌گیری در رابطه با شهر کرج

بین تقاضای نیروی کار در شهر کرج و جذب جمعیت در آن، رابطه‌ای مستقیم وجود دارد.

پیشنهاد با توجه به قابلیت‌های جغرافیایی شهرهای اطراف، صنایع کوچک در آن‌جا ایجاد شود.

پاسخ سؤالات درس ۲

۵۴. درست

۵۵. نادرست؛ سؤال «چه چیز؟»، بر ماهیت هر پدیده یا مسئله دلالت دارد.

۵۶. درست

۵۷. نادرست؛ فرضیه در هر پژوهش نقش راهنما را دارد و به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود جهت می‌دهد.

۵۸. درست

۵۹. درست

۶۰. درست

۶۱. چه چیز؟

۶۲. تکوین - تحول

۶۳. طرح سؤال - بیان مسئله

۶۴. حدس اندیشمندانه

۶۵. دانش - سوابق پژوهشی

۶۶. میدانی

۶۷. پردازش

۶۸. کجا

۶۹. چه چیز

۷۰. علمی

۷۱. تدوین فرضیه

۷۲. تجزیه و تحلیل تغییرات جمعیت شاغل یک سکونتگاه در مرحله پردازش اطلاعات صورت می‌گیرد.

پس از جمع‌آوری، استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات، مرحله پردازش یعنی حذف اطلاعات غیرضروری، حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش، تجزیه و تحلیل اطلاعات آغاز می‌شود.

۷۳. مطالعه سابقه

۷۴. فرضیه

۷۵. پرسش‌نامه

۷۶. پردازش

۷۷. گزینه «۴»

۷۸. گزینه «۴»

۷۹. گزینه «۲»

پژوهشگر در گام اول پژوهش، صورت مسئله را به شکل سؤالی می‌نویسد و عبارت «پ» به این مرحله اشاره دارد.

گام دوم در پژوهش، فرضیه‌سازی است. فرضیه پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است؛ بنابراین عبارت «الف» یک فرضیه است.

در گام چهارم پژوهش، حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط و تجزیه و تحلیل اطلاعات آغاز می‌شود؛ عبارت «ت» به این مرحله اشاره دارد.

در گام آخر، پژوهشگر ضمن ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه‌های خود می‌پردازد؛ عبارت «ب» بیانگر نتیجه‌گیری یک پژوهش است.

۸۰. گزینه «۲»

۸۱. گزینه «۱»

۸۲. گزینه «۱»

۸۳. گزینه «۲»

چه چیز موجب کشته‌شدن ۱۲ نفر در سیلاب ریگان شد؟ پاسخ: سنگ‌ها و چوب درختان شکسته‌شده که دهانه‌های پل توکل‌آباد را مسدود و آن را تخریب کردند.

موقعیت جغرافیایی هر کشور (۱) موقعیت ریاضی یا مطلق
از دو نظر قابل مطالعه است: (۲) موقعیت نسبی

۱. موقعیت ریاضی یا مطلق

- محل دقیق هر پدیده یا مکان با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت مطلق یا ریاضی آن مکان است.
- هر پدیده در روی زمین دارای موقعیت ریاضی است که این موقعیت فقط به آن پدیده تعلق دارد.
- ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله نیم کره شمالی است و هم چنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است.

گسترده‌گی کشور ما در عرض جغرافیایی باعث تنوع آب‌وهوایی کشور ما شده است.
تنوع آب‌وهوایی کشور ما باعث تنوع در تولیدات کشاورزی، محیط زیست و در نهایت پیشرفت کشور ما شده است.

۲. موقعیت نسبی

محل قرارگیری هر مکان نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است.
همه پدیده‌ها موقعیت نسبی دارند.
منظور از موقعیت نسبی هر کشور، محل قرارگیری آن نسبت به سایر کشورها، دریاها، تنگه‌ها، کانال‌ها، خلیج‌ها، منابع اقتصادی و ... است.
مثال مکان نشستن شما نسبت به سایر پدیده‌های کلاس، موقعیت نسبی شما در کلاس است.

موقعیت نسبی ایران

ایران به دلیل قرارگرفتن در مجاورت خلیج فارس، دریای عمان، تنگه هرمز و نیز دریای خزر از موقعیت نسبی متمایزی برخوردار است.

دلایل اهمیت خلیج فارس

- ۱ ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا که در گذشته اهمیت داشته و اکنون نیز خلیج فارس به عنوان حلقه‌ای از زنجیره حمل‌ونقل کالا و نفت، اهمیت خود را حفظ کرده است.
- ۲ بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان، خلیج فارس ذخایر باارزشی دارد. حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی در منطقه خلیج فارس است.

۱۱۶. سؤال «کجا؟» این اتفاق در کجا رخ داده است؟ ← غرب و جنوب غربی
سؤال «چه چیز؟» ← چه چیزی رخ داده است؟ ← وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز در هوا
سؤال «چرا؟» چرا این پدیده به وجود آمده است؟ ← تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر
سؤال «چه موقع؟» ← چه زمانی این پدیده شدت می‌یابد؟ ← فصل گرم سال
سؤال «چه کسی؟» یا «چه کسانی؟» ← چه کسانی یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی در این پدیده اثر داشته است و تأثیر آن بر محیط و انسان چیست؟ ← بی‌توجهی به تثبیت خاک
سؤال «چگونه؟» ← زمینه‌های به‌وجودآورنده این پدیده چیست؟ ← قطع درختان، از بین رفتن دریاچه‌ها، باتلاق‌ها، رودها و ...

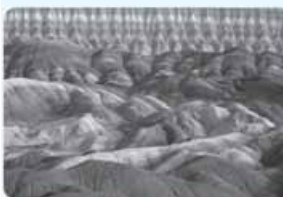
۱۱۷. حس کنجکاوی انسان درباره جهان و مسائل گوناگون آن، سبب تلاش او برای کشف ناشناخته‌ها شده است. امروزه برای پاسخگویی به نیازها و سؤالاتی که برای انسان به وجود می‌آید، روش‌های علمی مختلفی وجود دارد.
۱۱۸. پژوهشگر برای دستیابی به شناخت و آگاهی از مسئله‌ای که در ذهنش پدید آمده است، ابتدا باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند.
۱۱۹. (۱) مسئله باید واضح و روشن باشد. (۲) بهتر است صورت مسئله را به شکلی سؤالی نوشته و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامفهوم جلوگیری شود. (۳) دلایل اهمیت پژوهش روشن باشد.
۱۲۰. مطالعه سابقه، پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران، مورد نیاز پژوهشگر است و با این کار نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می‌کند و مهم‌تر از همه، پی‌برد سؤالی که برایش پیش آمده قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر.
۱۲۱. فرضیه‌سازی یکی از مراحل حساس پژوهش است؛ زیرا فرضیه‌ها در هر پژوهش، نقش راهنما را دارند و به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود جهت می‌دهند. فرضیه، پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است.
۱۲۲. او با توجه به مسئله خود، پیشنهادها و خبرهای اولیه را در چهارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می‌کند. فرضیه‌های پژوهشگر به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس او بستگی دارد.
۱۲۳. در مرحله آخر، پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را می‌یابد. او ضمن ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های خود می‌پردازد.
۱۲۴. در صورتی که فرضیه یا فرضیه‌های یک پژوهشگر رد شود، پژوهشگر نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بیهوده پندارد؛ زیرا این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند پاسخ می‌دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند.

موقعیت جغرافیایی ایران

درس
۳

موقعیت جغرافیایی

جغرافیای طبیعی ← به مطالعه ساختار و پراکندگی پدیده‌های طبیعی سطح زمین پرداخته و در پی یافتن راه‌حلهایی جهت رفع مشکلات محیطی است.
موقعیت جغرافیایی ← محل قرارگرفتن هر پدیده در سطح کره زمین، موقعیت جغرافیایی آن پدیده است.

سؤالات امتحان نهایی: جغرافیای ایران		رشته: تمام رشته‌ها	تاریخ امتحان: خردادماه ۱۴۰۳	شماره ۷ امتحان		ردیف											
پایه دهم دوره دوم متوسطه		مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	نمره														
۱	درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص نمایید. (الف) شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی با دانش جغرافیا ممکن است. (ب) دریاچه هامون در استان سیستان و بلوچستان، از دریاچه‌های دائمی ایران است. (ج) در مطالعات جمعیتی با بررسی ساختمان جمعیت، ویژگی‌های قابل اندازه‌گیری آن، مورد مطالعه قرار می‌گیرد. (د) در ایران بسیاری از امکانات خدماتی، از طریق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی انجام می‌شود.					۱											
۲	عبارت مناسب را از داخل کمانک () انتخاب کنید. (الف) گسترش مناطق مسکونی در نقاط مرتفع کوهستانی، عملکرد (مثبت - منفی) انسان است. (ب) تجزیه و تحلیل تغییرات جمعیت شاغل یک سکونتگاه، در مرحله (پردازش اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها) صورت می‌گیرد. (ج) بر اثر انحلال مواد آهکی و هموارشدن زمین‌ها دشت (ارژن - کاکان) ایجاد شده است. (د) پرورش کرم ابریشم از فعالیت‌های اقتصادی بخش (صنعت - کشاورزی) محسوب می‌شود.					۲											
۳	گزینه صحیح را انتخاب کنید. (الف) کدام سؤال کلیدی در جغرافیا، به بررسی دقیق سیر تکوین و تحول پدیده‌ها می‌پردازد؟ (۱) چرا (۲) چه موقع (۳) چه چیز (۴) چه‌طور (ب) مهم‌ترین کمربندهای خشک و بیابانی کره زمین بر اثر چه عواملی به وجود آمده است؟ (۱) ورود توده‌های هوا (۲) پرفشار جنب حاره‌ای (۳) دوربودن از دریاها (۴) جهت رشته‌کوه‌ها (ج) کدام گزینه از ویژگی‌ها و قابلیت‌های منحصربه‌فرد دریای عمان می‌باشد؟ (۱) عمق مناسب دریا (۲) مراکز صید مروارید (۳) وجود انواع ماهیان خاویاری (۴) بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان (د) اگر نرخ رشد جمعیت کشوری ۲ درصد باشد، بعد از چند سال جمعیت این کشور دو برابر خواهد شد؟ (۱) ۱۷ (۲) ۳۵ (۳) ۷۰ (۴) ۱۴۰					۳											
۴	با توجه به جدول، شکل سکونتگاه‌ها را به ویژگی آن‌ها ارتباط دهید. (یک مورد در ستون سمت چپ اضافه می‌باشد).					۴											
<table><tr><th>شکل سکونتگاه‌ها</th><th>ویژگی</th></tr><tr><td>(الف) شهر شطرنجی</td><td>(۱) حول محورهای ارتباطی (ریلی - جاده‌ای) شکل گرفته است.</td></tr><tr><td>(ب) روستای متمرکز</td><td>(۲) خانه‌ها با فاصله از هم قرار دارند.</td></tr><tr><td>(ج) شهر خطی</td><td>(۳) در اطراف چشمه‌ها و مظهر قنات گسترش یافته است.</td></tr><tr><td>(د) روستای پراکنده</td><td>(۴) دارای یک مرکز اصلی (میدان) است.</td></tr><tr><td></td><td>(۵) دارای یک شبکه مستطیل‌شکل از راه‌های ارتباطی می‌باشد.</td></tr></table>		شکل سکونتگاه‌ها	ویژگی	(الف) شهر شطرنجی	(۱) حول محورهای ارتباطی (ریلی - جاده‌ای) شکل گرفته است.	(ب) روستای متمرکز	(۲) خانه‌ها با فاصله از هم قرار دارند.	(ج) شهر خطی	(۳) در اطراف چشمه‌ها و مظهر قنات گسترش یافته است.	(د) روستای پراکنده	(۴) دارای یک مرکز اصلی (میدان) است.		(۵) دارای یک شبکه مستطیل‌شکل از راه‌های ارتباطی می‌باشد.				
شکل سکونتگاه‌ها	ویژگی																
(الف) شهر شطرنجی	(۱) حول محورهای ارتباطی (ریلی - جاده‌ای) شکل گرفته است.																
(ب) روستای متمرکز	(۲) خانه‌ها با فاصله از هم قرار دارند.																
(ج) شهر خطی	(۳) در اطراف چشمه‌ها و مظهر قنات گسترش یافته است.																
(د) روستای پراکنده	(۴) دارای یک مرکز اصلی (میدان) است.																
	(۵) دارای یک شبکه مستطیل‌شکل از راه‌های ارتباطی می‌باشد.																
۵	جمله‌های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید. (الف) یکی از زیباترین و فعال‌ترین پدیده‌های رشته‌کوه زاگرس، است. (ب) به خلیج‌های کوچک سواحل خلیج فارس می‌گویند. (ج) قدیمی‌ترین نوع سکونتگاه‌های شناخته‌شده در ایران، سکونتگاه است. (د) بزرگ‌ترین بخش صنعتی کشورمان بعد از نفت و گاز، صنایع است.					۵											
۶	در جمله زیر کلمات نادرست را تشخیص داده و جمله صحیح را در پاسخ‌برگ بنویسید. در ایران بیشتر بارش‌ها در اوایل فصل پاییز تا اواخر فصل بهار می‌بارد، به این دلیل هر چه به پایان این دوره نزدیک‌تر می‌شویم، آبدهی رودها بیشتر می‌شود.					۶											
۷	چرا توجه به گردشگری، برای کشور عزیزمان ایران اهمیت بسیاری دارد؟ (۲ مورد)					۷											